

„Döntsd már el végre magadban: keleti vagy nyugati nő vagy-e” – oktatja ki az Oroszországból rövid New York-i látogatásra érkező Emma rég nem látott barátnőjét, az Egyesült Államokban orvosként praktizáló Margót. Alighanem ez az egyik kulcsmondata a Ljudmila Ulickaja *Az orosz falvak asszonyai* című novellájából készült, Hidvégi Nóra rendezte kamaradarabnak: annak dacára ugyanis, hogy látszólag a

Reichert Gábor 41

VODKÁBAN AZ IGAZSÁG

színmű mindhárom főalakja próbál kitörni az évszázados orosz hagyományok diktálta „elnyomott nő”-sztereotípiából, valójában mindnyájukban mélyen gyökeret eresztett a patriarchális, „keleti” világkép tiszteletének kötelezettsége. Margo (Horváth Erika), bár évekkal korábban elvált férjétől, az életét állandó részegeskedésével és erőszakoskodásával romba döntő „Szaros” Venyiktől, még mindig nem képes megszabadulni lezárt házassága nyomasztó emlékeitől. Az emancipált nő szerepében tetszelgő Emma (Bartsch Kata) minden őt ért megaláztatás ellenére sem tud lemondani házasságban élő (egyébként szintén alkoholista) szeretőjéről, a viszonyuk tönkremenetelében nyilvánvalóan sáros férfi helyett pedig saját magát vádolja kapcsolatuk működésképtelenségéért. A megözvegyült Vera (Györgyi Anna) pedig olyannyira beleőrült elhunyt férje (akinek szintén nem kellett külön bemutatni a vodkásüveget, ráadásul egész életében csalta feleségét) szentként való tisztelésébe, hogy a falon függő ifjúkori portréra is az eltávozott házastárs itt maradt szellemeként tekint. S hogy Miska – rajta keresztül pedig az utálva csodált ex-férjek – emléke mennyire elevenen van jelen főszereplőink tudatában, jól mutatja az a rendezői megoldás, amely a falon függő portré „szerepét” is élő színészre, Bognár Bencére bízta. A cári Oroszország falusi lakásbelsőit idéző, sajátosan aszimmetrikus díszlet (Opra Szabó Zsófia munkája) is a karosszékeiben elégedett mosollyal trónoló fiatalember felsőbbrendűségét érzékelteti: mintha egy egyirányponthoz perspektívát alkalmazó műszaki rajzot látnánk, a tér minden eleme az azt uraló képkeret és a benne helyet foglaló Miska felé mutat, aki a legváratlanabb pillanatokban egy-egy apró gesztussal – amelyeket jellemző módon nem saját özvegye felé tesz – beleavatkozik az események menetébe.

A társalgási drámává adaptált Ulickaja-mű feszültségét a szereplők önhuzugságainak lépésről lépésre történő lelepleződése adja. Ez a folyamat azonban inkább csak a darab befogadójában tudatosulhat, hiszen a beszélgetés során mérhetetlen mennyiségű vodkát elfogyasztó nőtársaság tagjai, bár barátnőik helyzetét meglehetősen pontosan képesek analizálni, saját magukat mintha torz tükrön keresztül látnák. A kellemes esti iszogatásként

induló összejövétel így hamar véresen komoly összecsapássá fajul, melynek tétje mindhárom nő számára saját életstratégiája helyességének „ellenfeleivel” szembeni bizonyítása lesz. A sűrű elhallgatásokra, finom, árnyalatnyi gesztusokra építő színészi játék mindvégig képes fenntartani a darab 42 elejétől uralkodó nyomasztó hangulatot, a lassan elhatalmasodó színpadi káosz pedig jól érzékelteti, ahogy a szereplők külsőségeiket tekintve eltérő, valójában nagyon is hasonló problémái felszínre törnek. Horváth Erika Margója rideg, szigorú, érzéseit görcsösen elfojtani igyekvő nőként jelenik meg előttünk: az Ulickaja-novella egyik legizgalmasabb mozzanata az ő pillanatnyi, Emmával szembeni „ellágyulásának” ábrázolása a történet végén, amely Hidvégi Nóra rendezésében nem kap túl hangsúlyos szerepet. A színpadi változat záró jelenete így jóval kevésbé tűnik előkészítettnek, mint az eredeti műé, ebből következően pedig a szöveget esetleg nem ismerő színházlátogató számára némiképp ad hoc-jellegűnek tűnhet a darab befejezése. Bartsch Kata könnyed természetességgel, épp megfelelő mértékben adagolt manír segítségével formálja meg Emma alakját, aki maga számára sem túl meggyőző, az ezotériától sem idegenkedő elméletével igyekszik leszámolni korábbi életével – az ő személyes tragédiája, hogy amikor végre felismerné e leszámolás kivitelezhetetlenségét, a néző már tudja, hogy valószínűleg teljesen hiábavaló is volt minden erőfeszítése. Az előadás leg-erősebb alakítása kétségkívül Györgyi Annáé: a két másik női szereplő (és természetesen a képkeretben rendületlenül mosolygó Miska) közötti összekötő kapocs „funkciójának” betöltése mellett harsány, olykor tudatosan eltúlzott megnyilvánulásaival igazán hitelesen tárja elénk az örület határán billegő Vera figuráját.

A mozgalmas színpadi történetek helyett a szereplők közötti verbális interakciót előtérbe helyező drámák jellemzően kényes pontja a néző folyamatos figyelmének fenntartása, pontosabban az akár mindvégig egy asztal körül ülve elbeszélhető mű dramaturgiai monotonitásának időnkénti megtörése. Hidvégi Nóra egyes megoldásai – például a szereplők lerészegedésének szellemesen stilizált közbeiktatása, Miska titkos vodkatartalékának mulatságos felkutatása, vagy a jó pillanatokban felhangzó zenei betétek – sokat hozzátesznek a darab kissé groteszk hangulatához, bizonyos elemeket viszont érdemes lett volna inkább elhagyni. Vera ölebének, Szergejnek a „színré léptetése” például inkább hat idegesítően gagyi mozzanatnak – ti. egy plüsskutyá helyettesíti a háziállatot –, mint művészileg indokolt stilizációnak. Bár Vera bizonyos időközönként hisztérikusan magához öleli a kiskutyát, aki a nő számára elhunyt férje emlékét idézi, ezek a babusgató mozzanatok, mondatok meglehetősen hiteltelennek hatnak, ha egy plüssállat a címzettjük. Az efféle (szerencsére elég kis számban jelentkező) átgondolatlan motívumok ellenére a darab szerkezete kellően feszesre sikeredett,

a néhol előforduló üresjáratok nem okoznak különösebb fennakadást a mű befogadásában.

Abban viszont nem vagyok biztos, hogy jó döntés volt a Ljudmila Ullickaja által adott eredeti novellacím lecserélése: bár tény, hogy a darab rövidségére (alig tart egy óránál tovább) és a középkorúnak is csak rosszindulatú túlzással nevezhető főszereplők életének végérvényes (nek tűnő) tönkremenetelére tett utalás mindenképpen indokolt, némiképp el is halványítja az eredeti cím azon vonatkozását, amely a mű szociokulturális hátterére mutat. Arra ugyanis, hogy Ullickaja hősnőinek tragédiája elválaszthatatlan saját örökölt gondolkodásuktól, amit – annak ellenére, hogy elvileg mindannyian kiszabadultak elnyomó férjeik uralma alól – sohasem fogtak tudni elhagyni. Éljenek bárhol, mindig az orosz falvak asszonyai maradnak. **(Ljudmila Ullickaja: *Rövid. Az orosz falvak asszonyai* című novella alapján színpadra alkalmazta: Garai Judit. A Thália Színház, a Füge Produkció és a Jászai Mari Színház közös előadása. Rendező: Hidvégi Nóra)**

Új Forrás 2013/6 – Reichert Gábor: Vodkaiban az igazság

